

B2-páholy

Mi újság a tanyán? – fogad a kérdéssel, mintegy köszönés helyett, Zazóka, a Bobóból Zazóvá korosodott-komolyodott unokám, amikor belépek az ajtajukon. És néz rám nagy szemekkel. Mit mondhatnék? Óbuda éppenséggel nem Budapest közepe, de hogy egy Péterhegyi úti lakos *letanyázza* a lakhelyemet, az némiképpen meglep. *Mit szeretnél, mi legyen?* – próbálom elütni keresztkérdéssel a zavaromat, no meg időt is nyerni a helyes válasz felé induláshoz; hátha elárulja magát a kérdező. *Azt állítod, hogy megette a farkas az aranyszörű bárányt?* – vonja össze szigorúan a szemöldökét a kicsike ember. *Ha azt állítom, hát azt állítom* – emberelem meg magamat, lesz, ami lesz alapon. *Hazudol* – morran rám szigorúan az unokám –, *akkor a többit is megette volna*. Végre leesik a tantusz, a gyermek szerepet játszik velem. Lázasan kutatok gyermekkori emlékeim között, és hirtelen fölmerül a Mátyás-mese az igazmondó juhászról és az aranyszörű bárányról. *Aztán ki az, aki ezt kérdezi, és ki állítja rólam azt, hogy, hogy hazudok?* – csapok vissza kérdéssel és tettetett megbántódással. Zazóka megvakarja a feje búbját, ami minden emberi – és néhány emberszabású – lélynél ugyanazt jelenti: zavartan tőpreng, hogy mit válaszoljon. *Hát a kalap* – nyögi ki végül. *Kalap? Miféle kalap?* – próbálom meg sarokba szorítani. *Hát az a kalap* – magyarázza kézzel-lábbal az unokám –, *az a kalap, aki a Mátyás király*. *Na de ki az a Mátyás király?* – megyek bele a játékba, immár megkönnyebbülve, hogy kikerültem a megszégyenülés árnyékából. *Én vagyok a Mátyás király* – mutat magára a gyerek természetesen nemes mozdulattal –, *a Zizi meg a burkus király fekete hajú lánya*. Zizi a kishúga, akinek történetesen szőke haja van. De, természetesen, ez éppen úgy nem zavarja az igazmondásban Zazókát, mint ahogy az sem, hogy ő Szabó Zalán Árpád, nem pedig Mátyás, a híres magyar király. Valahogy csak-csak kikeveredem a történetből úgy, hogy még azt sem kell bevallanom az unokámból kicombosodott Mátyás királynak, hogy egy, a burkus király fekete hajú lányával eltöltött éjszakáért áldoztam fel az aranyszörű csodalényt.

Hazaérve elolvasom a mesét, és nem győzök meglepődni! Mátyás király úgy él a nép emlékezetében – a népi emlékezetben –, melynek alakulásában nem csekély része volt a számtalan, letűnő korokat túlélő mondának és legendás történetnek, mint az igazság letéteményese. Meghalt Mátyás király, oda az igazság, tartja a szólásmondás. Ha ezt értelmezni akarjuk, csakis úgy fordíthatjuk le magunknak, hogy Mátyás király egytermészetű volt az igazsággal, azaz maga volt az igazság. Ebben a mesében azonban az igazság mint diszciplína *kihelyeződik* Mátyás királyból az igazmondó juhászba. Végső soron nem más ez, mint a szokásos Mátyás királyi szerepjátékok egyike. Valójában az igazmondó juhász alakjában Mátyás király magát többszörözi meg, csak éppen nem álruhában jelenik meg a mesében, hanem alakváltozással. *Én megmutatom, hogy mégis hazudik*, mondja Mátyás királynak a történet szerint a burkus király, *megcsalom úgy, hogy muszáj neki hazudnia*. S való, a király is ember, juhász képében pedig még inkább gyarló, így aztán ha egy álruhás burkus királynak még igen, de nem képes ellenállni a fekete szépség csábításának – és ez gyerekmesékben szokatlan fordulat –, fölkinálkozásának. Meg, természetesen, egy palack borocska is benne van a kelléktárban, ami a „félrelépésre” akár kellő magyarázattal is szolgálhat. De a baj megtörténik. Itt lép működésbe Mátyás király eszköztárának második legfontosabb eleme, a furfang. Amikor a juhász-Mátyás király belátja, kalapjával, valójában önmagával folytatott párbeszéde után, hogy hazudozással nem megy semmire, cselhez folyamodik:

metaforikus szintre helyezi át a történetet, azaz a történeteket. Ha az aranyszőrű bárányt tekinthetjük aranyhajú (szőke) lánynak, akkor a fekete hajú burkus királykisasszonyt is láthatjuk fekete szőrű bárányként. Így lehet, hogy Mátyás király sohasem hazudik, így, hogy akkor is igazat mond, amikor nem. Nem rossz, meg kell dicsérem a mese ismeretlen népi kitalálót, így kell egy király becsületét megvédeni az időben.

Nem rossz, dicsérem meg Zazóka ízlését a visegrádi vár alatti fogadó teraszán, amikor kardot választ magának. Igazi fakardot, igazi hüvellyel, s hozzá még egy királyi pajzsot is. Zizi is kap tőlem egy kisebb kardot kisebb pajzsral, gondolván, ő kisebb, neki nem kell még akkora fegyver, mint a bátyjának. *Mit fogsz csinálni ezzel a karddal?* – kérdezem az unokámat. – *Harcolni fogsz, hódítani, te leszel a fekete sereg vezére?* – próbálom sugallni a választ. *Nem* – válaszolja királyi nyugalommal a gyermek –, *igazságot fogok osztani vele. A jókat megvédem, a rosszakat megbüntetem.* És büszkén, a szavai igazságába vetett mély bizalommal néz fel rám. És én büszkén nézek le... azaz *fel, rá... a királyra!*

Zalán Tibor

Mátyás király címmel fotópályázatot írt ki műhelyünk. A kiértékelést a naputonline.hu-n tesszük közzé. Itt az egyik kiemelt pályaművet ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Bárdos Tamás
s ahol jön egy fekete holló

„Mátyásnak váltig kelle...”

„Mátyásnak zárt koronára volt szüksége ahhoz, hogy majdani hódításait követően, a német-római császári címet is elnyerhesse. A korona bizánci eredetű abroncsára utalva, immár Konstantinápoly eleste után, a kelet-római császárság örököseként is felléphetett volna. A korábban uralkodó királyok idejében az ilyenfajta egybeillesztést senki nem mérészelte volna megtenni. Mátyás volt az egyedüli uralkodó, aki öntörvényűségével, sőt királyi származás és udvari neveltetés híján, erre gond nélkül elszánhatta magát.” (Szentmártoni Szabó Géza)

„Mindszenti tulajdonképpen azt állítja, hogy a Mátyásban legpregnánssabb formáját nyert magyar lélek valamiképpen folytatódott egészen addig, amíg a mohácsi vész után a magyarság rabigába nem dőlt. Ezek szerint az Attila által elkezdett országépítés Mohács előtt, amely Mindszenti példázatgyűjteményének és a királytükör mintájára talán nemzettükörnek nevezhető művének a szemlélete szerint Mátyásban tetőzött” (Szörényi László)

„A Mátyás királyról szóló rendkívül gazdag népköltészet egyik ága a legyőzhetetlen király háborúskodásáról, csatáiról, hűséges katonáiról és a fekete seregről szól, kevésbé magyar, mint szerb, szlovén, bolgár nyelven. A történészek sok kérdőjelet tesznek a fekete sereg nevének eredetéhez, de a néphagyomány nem időzik filológiai kérdéseknél, szóhasználatára egyértelmű.” (Kriza Ildikó)

„A zene ebben a korban elsősorban *matematika* volt, és csak másodsorban – ha egyáltalán – élvezet. Ezt tudván nagyon is megérthetjük – bár tiszta lelkiismerettel el nem fogadhatjuk – napjaink előadóinak azt a kényszermegoldását, hogy a mai hallgató esztétikai igényét sokkal jobban kielégítő, ámbár 100 évvel későbbi, a XV. századitól teljes mértékben eltérő gondolkodásmódú zenéket rokonítanak Mátyás korának kultúrájával.” (Kovács Gábor)

Ára: 800 Ft. Előfizetés: 6000 Ft.

Előfizethető személyesen valamennyi postán és a kézbesítőknél, a Magyar Posta Zrt.
(1) 303-3440-es faxszámán, a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail-címen,
valamint a szerkesztőségben.

A Napút elérhető az interneten: <http://www.naputonline.hu>

Számlaszám: OTP 11713005-20381185

A folyóirat támogatói:

